

21

sep | dec

BRUSSELS PHILHARMONIC

BRAHMS & TCHAIKOVSKY

MICHAEL SANDERLING, DIR.
BRUSSELS PHILHARMONIC
NIKOLAI LUGANSKY, PIANO

17.12.2021 & 18.12.2021

- [welkom](#) -
- [artiesten & programma](#) -
- [ontdek meer](#) -
- [programmatoelichting](#) -
- [biografieën](#) -
- [musici](#) -

[version française](#) - [english version](#) - [print versie](#)

WELKOM

Het *Tweede Pianoconcerto* van Johannes Brahms is er een met epische allures - ook al noemde hij het zelf 'een 'piep-, piep klein concertje'... Bij pianisten staat het stuk bekend als 'the long terror', een veeleisende uitputtingsslag.

Het werk bezorgde ook Brahms kopzorgen, want na een eerste koel onthaalde pianoconcerto in 1858, duurde het meer dan twintig jaar voor hij een tweede durfde te schrijven. In 1881 achtte hij de tijd rijp: Brahms stond aan het hoogtepunt van zijn carrière en was één van de weinige componisten die kon leven van het uitbrengen van partituren alleen. En hij verzekerde: 'Ondanks alles zal het eerste concerto nog wel in de smaak vallen, en het tweede zal anders klinken'.

Zijn voorspelling komt uit. De eerste compositie vindt uiteindelijk zijn weg naar de concertzaal en

het Tweede pianoconcerto voelt zelfverzekerd en rijper aan. Op het hoogtepunt van zijn carrière bereikt Brahms voor het eerst de perfecte mix tussen inspiratie en techniek – eindelijk voelt hij zich een volwaardig componist.

Het noodlot: die fatale kracht die dreigend tussen de mens en zijn geluk staat. Nijdig en jaloers stokken tussen de wielen steekt, en steeds een donkere schaduw vooruit werpt. Het onontkoombare thema ook in deze *4de Symfonie* van Tchaikovsky. Even turbulent als zijn leven slingert de componist hier muzikaal tussen hartstochtelijk romantisch en ingetogen klassiek - expressief, persoonlijk en onconventioneel.

Het moet een wanhopige Tchaikovsky geweest zijn, die in het warme en zonnige Italië de ijskoude openingsmaten van zijn *4de Symfonie* vorm gaf. Zijn huwelijk, de verhoopte façade die zijn ware homoseksuele gevoelens moest verbergen, liep al na enkele maanden op de klippen. Innerlijk verscheurd vluchtte hij weg uit

Moskou, eerst naar Sint-Petersburg en daarna verder, naar Parijs, Zwitserland en Italië.

Daar vond hij bevrijding en rust, en een emotionele uitlaatklep in zijn muziek. Hij werkt onder meer zijn *4de Symfonie* af, en levert een intens autobiografisch werkstuk af. Zijn hele leven probeert hij erin te vatten, met de verbeelding en het lot als rode draad – want, zo zei hij zelf, 'de kracht van het lot is te sterk voor het individu om te weerstaan. Er zit niets anders op dan eraan toe te geven en tevergeefs te treuren'.

ARTIESTEN & PROGRAMMA

Brussels Philharmonic · Michael Sanderling, dirigent
Nikolai Lugansky, piano

Johannes Brahms

Pianoconcert nr. 2 in Bes, op. 83

- I. *Allegro non troppo*
- II. *Allegro appassionato*
- III. *Andante*
- IV. *Allegretto grazioso*

Piotr Ilyich Tchaikovsky

Symfonie nr. 4 in f, op. 36, TH 27

- I. *Andante sostenuto – Moderato con anima – Moderato assai, quasi andante – Allegro vivo*
- II. *Andantino en modo di canzona*
- III. *Scherzo – Pizzicato Ostinato. Allegro*
- IV. *Finale – Allegro con fuoco*

ONTDEK MEER

BXLPHIL APP

[App Store](#) / [Google Play](#)

Concertkalender, achtergrond, updates, snelle toegang tot al onze content, en meer. BXLphil app: zo verlies je ons nooit meer uit het oog!

WOLFGANG APP

[App Store](#) / [Google Play](#)

Real-time programmatoelichting voor Tchaikovsky's *Symfonie nr. 4*. Tijdens de tweede helft van dit concert mag je je smartphone bij de hand houden: terwijl het orkest speelt vertelt de Wolfgang app wat je - precies op dat moment - hoort in de muziek.

BUCKET LIST PODCAST

[beluister de podcast](#)

Tot tranen toe geroerd vertelt contrabassist Thomas Fiorini aan Sander De Keere waarom Tchaikovsky's 4de Symfonie, de noodlot symfonie, in al haar eenvoud en kracht zoveel ontroering en emoties oproept.

SYMFOMANIA! DIY

[download NL](#) / [download FR](#) / [download ENG](#)

Tekenen, spelen, zingen, luisteren... en vooral genieten van de muziek van Tchaikovsky! Ontdek deze leuke handleiding voor jonge muzikale doe-hoe-zelvers (8+).

TOELICHTING

Het *Tweede Pianoconcerto* van Brahms is er een met epische allures. Bij pianisten staat het stuk bekend als 'the long terror', een veeleisende uitputtingsslag. Het werk bezorgde ook Brahms kopzorgen, want na een eerste koel onthaalde pianoconcerto in 1858, duurde het meer dan twintig jaar voor hij een tweede durfde te schrijven. In 1881 achtte hij de tijd rijp: hij stond aan het hoogtepunt van zijn carrière en was één van de weinige componisten die kon leven van het uitbrengen van partituren alleen.

Zelfverzekerd verklaarde hij: "Ondanks alles zal het eerste concerto nog wel in de smaak vallen, en het tweede zal anders klinken". Een voorspelling die uitkwam, want zijn *Tweede Pianoconcerto* werd lovend onthaald. Enkele jaren eerder werkte Tchaikovsky zijn *Vierde Symfonie* af. Een werk dat zowel in zijn

persoonlijke leven als in zijn carrière een belangrijke betekenis zou krijgen.

Een concerto met epische allures

Een onbezorgde vakantie in het zonnige Italië lag aan de basis van Johannes Brahms' (1833-1897) *Tweede Pianoconcerto*. Het duurde meer dan twintig jaar voor de componist zich aan het vervolg van zijn eerste, koel onthaalde, pianoconcerto waagde. In 1881, op het hoogtepunt van zijn carrière, bereikte de 58-jarige componist voor het eerst zijn zo lang beoogde mix tussen inspiratie en techniek. De traditionele drie-bewegingen-structuur van het concerto verving Brahms door een vierdelige symfonische vorm. Ook de rol van de solist zag hij anders; namelijk als een gelijkwaardige partner van het orkest. Brahms integreerde de piano als het ware in het orkest, vandaar ook de naam 'Symfonie met obligaat piano'.

Het eerste deel opent met een melodie in de hoorn en voert de luisteraar meteen naar de Alpen. Dan zet de piano in met een cadens die leidt tot de expositie van het volledige orkest, waarin vervolgens een lyrisch en een ritmisch hoofdthema worden voorgesteld. In tegenstelling tot de eerste beweging klinkt het scherzo *Allegro appassionato* donker en tragisch. Het intieme en serene *Andante* heeft dan weer veel weg van een kamermuziekstuk voor de pianist, een solocellist en de houtblazers. De hemelse melodie van de cello gebruikt Brahms later in zijn lied *Immer leiser wird mein Schlummer*; in de klarinet klinkt dan weer het lied *Todesehnen*. Het concerto eindigt met een levenslustig *Allegretto grazioso*, of een laatste dans, zoals de traditie vereist. De finale is een zevendelig virtuoos rondo met heel wat Hongaarse invloeden.

Brahms gaf zelf de première van het werk als pianist op 9 november 1881 in Budapest. Het werd meteen een groot succes, en zelfs Franz Liszt kon het concerto smaken: "Toen ik het werk voor het eerst las, leek de toon me een beetje grijs. Maar ik ben het geleidelijk aan beginnen begrijpen. Het werk heeft het betekenisvolle karakter van een voortreffelijk kunstwerk waarin idee en gevoel in een waardige harmonie bewegen."

Vader van de Russische romantische symfonie

Piotr Ilyich Tchaikovsky (1840-1893) componeerde zijn *Vierde Symfonie* tussen 1877 en 1878, terwijl hij ook de laatste hand legde aan zijn opera *Jevgeni Onegin*. Het waren bewogen jaren voor de componist: in 1877 was hij gehuwd met de jonge Antonina Miljoekova, kort nadat hij van haar een hartstochtelijke brief had gekregen. Daarin verklaarde ze hem haar liefde, en dreigde

ze tegelijk met zelfmoord als hij haar zou afwijzen. Tchaikovsky hoopte haar tevreden te kunnen stellen met een leven 'als zus en broer', zo stelde hij haar voor. Zo zou hij naar de buitenwereld toe kunnen pretenderen een gewoon gezinsleven te leiden, om daarnaast zijn eigen pad te bewandelen. Maar Antonina begreep pas veel later wat Tchaikovsky met zijn voorwaarde had bedoeld. Het samenleven ging dus moeizaam, en slechts enkele maanden na hun huwelijk vluchtte Tchaikovsky naar het buitenland.

Critici lezen deze symfonie maar al te graag als een autobiografische weerspiegeling van de lastige fase in het leven van Tchaikovsky. Maar hoewel zijn huwelijks crisis de symfonie wel op een indirecte manier beïnvloed zal hebben, lagen de grote lijnen ervan wel al eerder vast. Al zijn de brieven aan zijn beschermvrouw Nadezjda von Meck (1831-1894) op dat vlak misleidend. De rijke weduwe en de componist onderhielden een

jarenlange correspondentie zonder elkaar ooit te ontmoeten. Na het voltooiën van zijn symfonie schreef Tchaikovsky haar een lange brief, als leidraad bij zijn symfonie. Daarin refereerde hij onder andere aan de *Vijfde Symfonie* van Beethoven, en maakte hij de vergelijking tussen zijn symfonie en een strijd met het lot, dat "te sterk is om als individu aan te weerstaan." Maar of hij daarmee zijn eigen leven en lotsbestemming probeerde te vatten, is twijfelachtig.

De symfonie zou wel altijd een belangrijke betekenis hebben voor Tchaikovsky. In een brief aan Nikolai Rubinstein in januari 1878 schreef hij al: "Dit lijkt me mijn beste werk te zijn. Van mijn twee nieuwste creaties, d.w.z. de opera en de symfonie, geef ik de voorkeur aan de laatste." Een maand later dirigeerde diezelfde Rubinstein de succesvolle première in Moskou. Tchaikovsky's jongere broer Modest beschreef de uitgelaten sfeer tijdens die uitvoering: "Als er ooit een

symfonisch werk furore maakte na de uitvoering, dan was het wel jouw symfonie. Na het eerste deel was het applaus gematigd - hoe moet ik dat zeggen? - zoiets als wat je meestal hoort na het eerste deel van een symfonie van Beethoven of Schumann; na het tweede deel was er aanzienlijk meer applaus - zodanig dat Nápravník verplicht was een buiging te maken; na het Scherzo volgde geschreeuw in fff, gestamp en bis-kreten. Nápravník boog nog een keer, en het geluid werd alleen maar intenser totdat de dirigent zijn stok ophief. Toen viel iedereen stil, totdat alleen je pizzicato te horen was ... Hierna volgden nog meer kreten, geroep, buigingen van Nápravník, enzovoort. Het einde van de finale werd begroet door een unaniem applaus, geroep en gestamp ... De voorstelling was zeer levendig, maar in de laatste beweging ... adembenemend."

Tien jaar later was Tchaikovsky er nog steeds van overtuigd dat dit één van zijn beste werken was. Naar von Meck schreef hij: "Het lijkt erop dat

mijn appreciatie ervoor nog niet bekoeld is, zoals dat wel het geval is voor het grootste deel van mijn composities. Integendeel, het vervult mij met warme en prettige gevoelens. Ik weet niet wat de toekomst zal brengen, maar op dit moment lijkt me dit mijn beste symfonische werk te zijn.”

Toelichting door Aurélie Walschaert

MICHAEL SANDERLING

DIRIGENT

---

www.michaelsanderling.com

Michael Sanderling is sinds seizoen 2021/22 chef-dirigent van het Luzerner Sinfonieorchester. Als gastdirigent leidde hij vooraanstaande orkesten over de hele wereld, zoals Berliner Philharmoniker, WDR Sinfonieorchester Köln, SWR Symphonieorchester, Tonhalle-Orchester Zürich, Koninklijk Concertgebouworkest, Orchestre de Paris, NHK Symphony Orchestra en Toronto Symphony Orchestra. Daarnaast heeft hij een nauwe band met het Gewandhausorchester Leipzig en Konzerthausorchester Berlin.

Naast zijn engagements in Luzern zal Michael Sanderling ook te gast zijn bij o.a. BBC Scottish Symphony Orchestra, Frankfurter Museumsorchester, Konzerthausorchester Berlin

en Gürzenich Orchester Köln. In de V.S. debuteert hij bij het Seattle Symphony Orchestra.

Tussen 2011 en 2019 heeft de Dresdner Philharmonie zich onder dirigent Sanderling ontwikkeld tot Duitslands meest toonaangevende ensemble, met als hoogtepunt opnames van de complete Beethoven- en Shostakovich-symfonieën (Sony Classical) en talrijke internationale tournees. Tussen 2006 tot 2011 was Michael Sanderling artistiek directeur van het Kammerakademie Potsdam. Michael Sanderling boekte ook succes als operadirigent met Sergei Prokofievs Oorlog en Vrede bij de Oper Köln.

Zijn discografie omvat onder meer muziek van Dvořák, Schumann, Prokofiev, Tchaikovsky, en de integrale symfonieën van Beethoven en Shostakovich. Recent kwam een album uit met pianomuziek van Hummel, Weber en Mendelssohn in samenwerking met Matthias

Kirschnereit en het hr-Sinfonieorchester Frankfurt (Berlin Classics). Hij begon op 20-jarige leeftijd als cello aanvoerder van het Gewandhausorchester Leipzig onder leiding van Kurt Masur, en vervulde die functie later ook bij het Rundfunk-Sinfonieorchester Berlin.

Tenslotte hecht Sanderling veel belang aan het werken met de toekomstige generatie jonge musici. Zo geeft hij les aan de Hochschule für Musik und Darstellende Kunst in Frankfurt am Main, en werkt regelmatig met het Bundesjugendorchester, de Junge Deutsche Philharmonie en het Schleswig-Holstein Festivalorchester. Samen met het Luzerner Sinfonieorchester zal hij de band met de Luzerner Musikhochschule voortzetten en versterken.

NIKOLAI LUGANSKY PIANO

---

www.nikolaylugansky.com

De wereldberoemde Russische pianist Nikolai Lugansky combineert elegantie en gratie met een krachtige virtuositeit, een ware incarnatie van de Russische traditie. Hij wordt internationaal erkend als een meester in het laatromantische en Russische repertoire en staat bekend om zijn interpretaties van Rachmaninov, Prokofiev, Chopin en Debussy. Hij ontving talloze onderscheidingen voor zijn opnames en artistieke verdiensten.

Lugansky werkt regelmatig samen met vermaarde dirigenten, onder wie Yuri Temirkanov, Kent Nagano, Mikhail Pletnev, Gianandrea Noseda en Vladimir Jurowski, en soleerde recent met Berliner Philharmoniker, Orchestre Philharmonique de Radio France, Brussels

Philharmonic, Orquesta Nacional de España, Helsinki Philharmonic Orchestra en BBC Symphony Orchestra. In zomer 2022 gaat Lugansky op tournee naar Zuid-Amerika met het Orchestre Philharmonique Royal de Liège.

Daarnaast is hij over heel de wereld te horen in recital, o.a. in het Concertgebouw Amsterdam, Wiener Konzerthaus en Wigmore Hall in Londen. Lugansky is geregeld te horen op 's werelds grootste festivals, onder anderen in Aspen, Tanglewood Ravinia en Verbier. Tot zijn vaste kamermuziekpartners rekt hij Vadim Repin, Alexander Kniazev, Mischa Maisky en Leonidas Kavakos. Hij is ook regelmatig te gast op het La Roque-d'Anthéron Festival in Frankrijk.

De opnames van Lugansky zijn bekroond met vele prijzen. Zijn recital cd van de pianosonates van Rachmaninov werd onderscheiden met een Diapason d'Or, en zijn opname van de concerto's van Grieg en Prokofiev met Deutsches

Symphonie-Orchester Berlin onder leiding van Kent Nagano was een Gramophone Editor's Choice. Lugansky neemt exclusief op voor Harmonia Mundi en zijn album met de 24 Preludes van Rachmaninov (2018) werd enthousiast onthaald door de pers. In het kader van de Centenaire Debussy verscheen in 2018 een album met solo pianomuziek van Debussy, en zijn meest recente opname van César Franck's *Préludes, Fugues & Chorals*' (2020) werd onderscheiden met een Diapason d'Or. Onlangs bracht hij 'Beethoven: Late Piano Sonatas' (december 2020) uit en dit seizoen volgt nog een opname van Beethoven sonates.

Naast zijn concerterende activiteiten, is Lugansky sinds 1998 ook professor aan het Conservatorium van Moskou. Hij is tevens artistiek directeur van het Tambov Rachmaninov Festival en steunt en speelt regelmatig in het Rachmaninov Estate en Ivanovka Museum.

In 2019 ontving Lugansky de Staatsprijs voor Literatuur en Kunst van de Russisch Federatie voor zijn bijdrage aan en ontwikkeling van de Russische en internationale klassieke muziekcultuur de afgelopen 20 jaar. Lugansky werd in 2013 al eerder uitgeroepen tot Volksartiest van de Russische Federatie, de hoogst haalbare onderscheiding voor uitmuntendheid in de kunsten.

BRUSSELS PHILHARMONIC

---

www.brusselsphilharmonic.be

Brussels Philharmonic werd in 1935 opgericht door de Belgische openbare omroep (NIR), en werkte vanaf zijn ontstaan samen met internationale topdirigenten en -solisten. Het orkest was en is bekend als pionier in het

uitvoeren van muziek van de eigen tijd – een reputatie die wereldvermaarde componisten als Bartók, Stravinsky en Messiaen naar Brussel haalde. Ook vandaag de dag zet Brussels Philharmonic die traditie verder, en neemt het in bijna elk concertprogramma een werk van de 21ste eeuw op. Het orkest repeteert en concerteert in de historische thuishaven Flagey in Brussel, hart van Europa, dat meteen de ideale uitvalbasis is voor concerten in Vlaanderen en de rest van de wereld.

De Franse topdirigent Stéphane Denève is muzikdirecteur van Brussels Philharmonic. Zijn passie voor muziek uit de 21ste eeuw en persoonlijke missie om een dialoog te creëren tussen het repertoire van vroeger en dat van de toekomst sluit helemaal aan op het DNA van het orkest. Vanaf september 2022 neemt Kazushi Ono de fakkel over als muzikdirecteur van Brussels Philharmonic.

Op internationaal vlak heeft Brussels Philharmonic steeds een eigen plaats gehad, met vanaf de beginjaren uitnodigingen voor de belangrijkste festivals en concertzalen. Zo speelt het orkest in onder meer in Carnegie Hall in New York, Philharmonie de Paris, Musikverein (Wenen), Grosses Festspielhaus (Salzburg), Usher Hall (Edinburgh) en Cadogan Hall (Londen). De internationale vertegenwoordiging door IMG Touring brengt het orkest naar nieuwe podia, zowel binnen als buiten Europa (Japan in 2017, Noord-Amerika in 2019).

Een andere specialisatie waarmee Brussels Philharmonic een internationale reputatie opbouwde, is het opnemen van soundtracks bij series, games en films, waaronder de Oscar-winnende muziek voor 'The Artist' (muziek van Ludovic Bource). In eigen land is het orkest vaste partner van Film Fest Gent en MotorMusic, en zijn er jaarlijks concerten met iconische films

(zowel blockbusters met bekroonde scores als zwart-wit klassiekers met een nieuwe soundtrack).

Intussen bewees het orkest ook op andere vlakken een pionier te zijn. Naast de vooruitstrevende initiatieven die lopen, waaronder de Tax Shelter, een stichting voor de aankoop van strijkinstrumenten en een partnerschap met Brussels Airlines, schrijft het orkest innovatie bewust in op alle vlakken en niveaus van de werking. Zo dragen de heren van het orkest het Symphonic Sporting Jacket, op maat ontwikkeld door het Belgische Café Costume met technische innovaties op vlak van stof en snit, werd intendant Gunther Broucke uitgeroepen tot Overheidsmanager van het jaar 2016, en bracht het orkest in 2021 een eigen smartphone app uit.

De uiteenlopende opnames van Brussels Philharmonic (Deutsche Grammophon, Palazzetto Bru Zane, Klara/Warner Classics, Film Fest Gent,

Naxos, Brussels Philharmonic Recordings) krijgen internationale bijval en zijn onderscheiden met vele prijzen, waaronder een ECHO Klassik, Ceciliaprijs, Choc de Classica de l'année en Diapason d'Or de l'année.

Brussels Philharmonic is een instelling van de Vlaamse Gemeenschap.

volg Brussels Philharmonic op [Facebook](#) [Twitter](#)
[YouTube](#) [Instagram](#) [Spotify](#)

MUSICI

BRUSSELS PHILHARMONIC

---

(1) aanvoerder / (2) solist

concertmeester

Henry Raudales

eerste viool

Sylvie Bagara, Olivia Bergeot,
Eva Bobrowska, Annelies Broeckhoven,
Cristina Constantinescu, Juliette Janssen,
Arisa Kobayashi, Frederic Preusser,
Eva Pusker, Justine Rigutto, Anton Skakun,
Alissa Vaitsner, Gillis Veldeman

tweede viool

Sébastien Greliak (1),
Vania Batchvarova, Caroline Chardonnet,
Aline Janeczek, Mireille Kovac, Eléonore
Malaboef, Sayoko Mundy, Naoko Ogura,

Julien Poli, Stefanie Van Backlé,
Bram Van Eenoo, Veerle Van Roosbroeck

altviool

Tine Janssens (1), Griet François (2),
Philippe Allard, Marina Barskaya,
Phung Ha, Hélène Koerver,
Agnieszka Kosakowska, Barbara Peynsaert,
Patricia Van Reusel, Stephan Uelpenich

cello

Kristaps Bergs (1), Diego Coutinho,
Barbara Gerarts, Julius Himmler, Sophie Jomard,
Bénédicte Legrand, Emmanuel Tondus,
Elke Wynants

contrabas

Jan Buyschaert (1), Nassim Attar,
Catharina Feyen, Daniele Giampaolo,
Benjamin Heymans, Simon Luce

fluit

Lieve Schuermans (1), Jill Jeschek (2),
Nil Tena Puyo (2)

hobo

Joost Gils (1), Maarten Wijnen

klarinet

Maura Marinucci (1), Danny Corstjens (2)

fagot

Karsten Przybyl (1), Alexander Kuksa

hoorn

Benjamin Chartre (1), Mieke Ailliet (2),
Claudia Rigoni, Luc Van den Hove

trompet

Rudy Moercant (2), Luc Sirjacques

trombone

Guido Liveyns (1), Tim Van Medegael (2),
Sander Vets

tuba

Jean Xhonneux (2)

pauken

Gert François (1)

percussie

Gert D'haese (2), Titus Franken (2),
Bart Swimberghe

friends of flagey

FELLOWS

Charles Adriaenssen, Bernard Darty, Paulette Darty, Diane de Spoelberch, Geert Duyck, Marc Ghysels, Irene Steels-Wilsing, Maison de la Radio Flagey S.A. / Omroepgebouw Flagey N.V.

GREAT FRIENDS

André Beernaerts, Mireille Beernaerts, Patricia Bogerd, António Castro Freire, Anne Castro Freire, Marie Irène Ciechanowska - Zucker, Bernard Claeys, Stephen Clark, Pascale Decoene, Chantal de Spot, Jean de Spot, José Groswasser, François Hinfray, Ulrike Hinfray, Ida Jacobs, Patrick Jacobs, Peter L'Ecluse, Virginie Louvois, Martine Renwart, Hans Schwab, My-Van Schwab, Maria Grazia Tanese, Pascale Tytgat, Piet Van Waeyenberge, Andreas von Bonin, Katinka von Bonin, Dimitri Wastchenko, Jacques Zucker

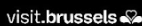
FRIENDS

Alexandra Barentz, Joe Beauvuin, Marijke Beauvuin, Marie Biebuyck, Véronique Bizet, Dominique Blommaert, Gauthier Broze, Nicole Bureau, Jacques Chevalier, Marianne Chevalier, Angelica Chiarini, Colette Contempre, Philippe Craninx, Jean-Claude Daoust, François de Borman, Francesco de Buzzaccarini, Olivier de Clippele, Sabine de Clippele, Nicolas de Cordes, Eric De Gryse, Marie-Christine de La Rochefoucauld, Brigitte de Laubaredé, Alison de Maret, Pierre de Maret, Sabine de Ville de Goyet, Sebastiaan de Vries, Stéphane De Wit, Agnès de Wouters, Philippe de Wouters, Katya Degrieck, Béatrice Delvaux, Chantal Deruyttere, Gauthier Desuter, David D'Hooghe, Frederika D'Hoore, Anne-Marie Dillens, Stanislas d'Otreppe de Bouvette, Amélie d'Oultremont, Patrice d'Oultremont, Jean Louis Duvivier, Jan Eggermont, Patricia Emsens, Jeannette Favart, Catherine Ferrant, Isabelle Ferrant, Veronique Feryn, Claude Frédéric-Oreel, Henri Frédéric, Alberto Garcia-Moreno, Nathalie Garcia-Moreno, Hélène Godeaux, Claire Goldman, Serge Goldman, Pierre Goldschmidt, Christine Goyens, Philippe Goyens, Arnaud Grémont, Margarete Hofmann, Dominique Hollanders de Ouderaen-Favart, Veerle Huylebroek, Guy Jansen, Yvan Jansen, Dominique Kaesmacher, Patrick Kelley, Deborah Konopnicki, Jeff Kowatch, Winifred Kowatch, Barbara Mayer, Jean-Louis Mazy, Nadine Mazy-Vander Elst, Luc Meeüs, Marie-Christine Meeüs, Christel Meuris, Delphine Misonne, Lydie-Anne Moyart, Elisabeth Parot, Martine Payfa, Agnes Rammant, Jean-Pierre Rammant, André Rezsóhazy, Catherine Rutten, Désirée Schroeders, Sarah Sheil, Amélie Slegers-Collette, Pierre Slegers, Anne-Véronique Stainier, Frank Sweerts, Dominique Tchou, Marie-Françoise Thoua, Danielle t'Kint de Roodenbeke, Jean t'Kint de Roodenbeke, Els Van de Perre, Katrien Van de Voorde, Radboud van den Akker, Stella Van der Veer, Alain Vandenborre, Charlotte Vandoorne-Hanssens, Christophe Vandoorne, Paul Van Dievoet, Henriëtte van Eijl, Paul Van Hooghten, Yvette Verleisdonk, Ann Wallays, Sabine Wavreil, Jean-Pierre Winant, Folkert Zijlstra, Management & People Development Sprl

*& tous ceux qui souhaitent garder l'anonymat / diegenen die anoniem wensen te blijven /
all those who prefer to remain anonymous*

flagey remercie / bedankt

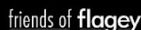
Autorités publiques / Overheden / Public authorities

Sponsors / Sponsorsen

Mécénat / Mecenaat / Patronage

& DONATEURS ANONYMES / ANONIEME SCHENKERS / ANONYMOUS DONORS

Partenaires média / Mediapartners / Media partners

Partenaires artistiques principaux / Artistieke hoofdparters / Major artistic partners

Voisins et partenaires culturels / Buren & culturele partners / Neighbours & cultural partners

